

Maxim Mordovin, *Textilvégek védjegyei. A textilkereskedelem régészeti emlékei a Magyar Királyság Területén* [Tragovi tekstila. Arheološki ostatci trgovine tekstilom u Ugarskom Kraljevstvu], Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak, ur. Pál Fodor, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest 2018., 355 str.

Ova monografija rezultat je detaljnog skupljanja srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih olovnih pečata za tkaninu koji potječu s područja srednjovjekovne Ugarske. Većinu nalaza je autor skupio tijekom arheoloških iskopavanja, odnosno veliku većinu toga autor je osobno sakupio. Mnogi nalazi dolaze s neidentificiranih mjesta kao rezultat rada s detektorima metala. Glavni je cilj ove monografije pružiti bazu za identifikaciju olovnih pečata za tkaninu za usporedbu s onima koji su već nađeni i onima koji još čekaju da ih se pronađu, na području Karpatske kotline i okolnih područja. Stoga je autor ciljao na skupljanje objavljenih i neobjavljenih olovnih pečata za tkaninu s područja Češke, Slovačke, Transilvanije i Hrvatske.

Olovne je pečate u knjizi autor sortirao s obzirom na mjesto porijekla: sjevernu Francusku i Nizozemsku, njemačke regije, austrijske regije, Šlesku, Lužicu i Poljsku, češke i moravske zemlje, Italiju, Englesku i engleske tipove. Metodologija analize je multidisciplinarni pristup, koji kombinira upotrebu povijesnih izvora s arheološkim podacima. Rasprava o olovnim pečatima za tkanine svake regije počinje s podacima o mjestu u srednjovjekovnim ugarskim izvorima. Kombinirana analiza ovih izvora s arheološkim podacima dopušta veće zaključke o ekonomskoj i društvenoj povijesti srednjovjekovne i ranovjekovne Ugarske.

Prvo poglavlje (11-32) zasebno razmatra internacionalnu i mađarsku historiografiju o olovnim pečatima za tkanine. Prvi dio je napravljen kako bi se objasnila potreba za istraživanje tih pečata i tekstilne industrije u srednjem vijeku, s naglaskom na širokom području od Engleske do Rusije, kako bi se predstavila najznačajnija djela u tome polju. Drugi se dio bavi mađarskom historiografijom koja je tome pitanju, unatoč činjenici da se time bavila od 19. stoljeća, bavila se isključivo s povijesne strane. Razlog tome je najvjerojatnije u činjenici da arheolozi prije nisu imali detektore metala, pa je te male metalne čestice bilo teško zamijetiti golim okom.

Drugo poglavlje (33-44) opisuje razvoj prakse stavljanja olovnih pečata na tkanine kako bi se osigurala kvaliteta. Treće pak poglavlje (47-49) spominje i proces krivotvorenja tih pečata. Oba su poglavlja važna jer objašnjavaju kako su srednjovjekovni ljudi radili te pečate, koristili ih te ih se rješavali nakon što im je istekao rok trajanja.

Četvrto poglavlje (49-74) predstavljanje je autorove tipologije: okovan jednom ili dvaput, utisnut ili viseći. Potom razmatra kako su ti različiti tipovi olovnih pečata se koristili na različitim tipovima tkanine.

Arheološkim se nalazima bavi najopsežnije, peto poglavlje (75-255). Počinje svoje razmatranje s objašnjenjem kako je neravnomjeran omjer nalaza u Mađarskoj i okolnim zemljama, što je posljedica i drugačijem stanja istraživanja općenito. Razmatraju se olovni pečati za tkanine koji su povezani uz teritorije sjeverne Francuske i Nizozemske, odnosno spominje Tournai, Ypres, Arras, Lier, Valenciennes, Tienen, Mechelen, Poperinge, Gent i neka manja naselja (Kromennie i Troyes). To je područje bilo najvažnije za proizvodnju tekstila u razvijenome srednjem vijeku. Prije same analize pečata određenih gradova, autor se osvrće na opis tekstilne produkcije u regiji. Potom se bavi njemačkim teritorijem, koji dijeli na sjeverni (Koln,

Schmallenberg, Aachen, Trier i dio oko Leipziga) i južni (Nuremberg i Wöhrd, Augsburg, Ulm, Schwabach, Kempten i Isny, itd.). Teritorij Svetog Rimskog Carstva je od izuzetne važnosti za ugarsku srednjovjekovnu trgovinu tekstilom, jer je više od četvrtine dosad poznatih olovnih pečata za tkanine povezana upravo s tim dijelom svijeta. Iz austrijskih pak zemalja tkanina nije dolazila samo iz Beča, već i drugih gradova, poput Linza. Ono što je specifično u vezi austrijskog tekstila jest da je prisutan u Ugarskoj tijekom 15. stoljeća i to u dijelovima zemlje oko Dunava. Plombe iz Šleske i poljskih regija su tijekom 15. stoljeća preuzeli mjesto koje dotad držali neki zapadni dijelovi Europe. Neka od mjesta koja se spominju su Striegau, Teschen, Troppau, Č Brad, Pszczyna (njem. Pless), Bolesławiec (njem. Bunzlau), Nysa (njem. Neisse), Paczków (njem. Patschkau), Wrocław, Görlitz, Chojnów (njem. Haynau), Löwenberg i Fraustadt. Autor potom prelazi na plombe sa čeških i moravskih teritorija, gdje je tekstilna proizvodnja počela u 14. stoljeću kada su se ondje doselili obrtnici iz Njemačke i Nizozemske. Uspio je identificirati 70 plombi povezanih uz 54 grada. Većina tih mjesta uključuje Jihlavu (njem. Iglau) i Jindřichův Hradec (njem. Neuhaus). Jedan pečat se može povezati uz Gdaňsk, Brno i Šumperk (njem. Mährisch Schönberg) te nekoliko uz Nový Jičín (njem. Neutitschein). Četiri pak nalaza su specifična jer su povezani uz osobu, odnosno Jána z Kunovic i mjesto Kunovice. Za neke čvršće zaključke u ovom slučaju morat ćemo pričekati za nova istraživanja. Talijanski pak slučaj je jednako važan kao i onaj iz Nizozemske. Stoga u detalje promatra slučajeve iz Venecije, Firenze i Milana, no spominje i neka manja središta, poput Verone, Akvileje ili Kopra. Analiza je pokazala da talijanska tkanina nije došla samo u velike gradove, već je došla i u manja mjesta. Engleski je slučaj prilično specifičan, te se mogu pronaći slučajevi samo do kraja 16. stoljeća. Što se neke mikroanalize unutar Ugarske tiče, bavi se kolekcijom Regionalnog muzeja u Orosházi na području jugoistočne Mađarske. Zanimljivo je da je pokazalo da nakon što je Gyula pala pod Osmanlije da trgovina tekstilom nije prestala, dapače, doživjela je još bolji procvat. Naposljetku daje pregled što cijela analiza može reći za teritorij srednjovjekovne Ugarske, jer olovni pečati za tkanine nisu samo važan izvor za povijest tekstilne industrije, već i za društvene i ekonomske procese koji su se događali u tome razdoblju.

Dodatak se sastoji od tri dijela: baze podataka (257-316), detaljne bibliografije (317-337) te indeksa mjesta i osobnih imena (339-355). Baza podataka je zapravo katalog svih otkrivenih olovnih pečata za tkanine koji su nađeni u Mađarskoj i koja je uključena u monografiju kako bi pružila dobru bazu za daljnju identifikaciju plombi.

Ova je monografija detaljno istraživanje pisanih i arheoloških izvora za tekstilnu industriju i trgovinu u srednjovjekovnoj Europi, i točnije, praksi plombiranja tkanine kako bi se osigurala njezina kvaliteta, bazirana na arheološkim nalazima iz Mađarske koji su potom uspoređeni s drugim objavljenim i neobjavljenim plombama posvuda u Europi. Osim što je riječ o visokokvalitetnom djelu, monografija može poslužiti i kao priručnik za istraživanje tekstilne industrije u srednjem vijeku, bez obzira bila riječ o povjesničaru ili arheologu. Nadam se da će potaknuti i druge znanstvenike iz Srednje Europe na sličnu vrstu istraživanja, koja nije dosad nigdje napravljena, a zasigurno ne na ovakav način.

Tünde Komori